

Osaava arvioija 2024-2026

Hanke kehittää opettajien
arviointiosaamista ja
yhteistä arviointikulttuuria.

**Joensuun seudun
kansalaisopisto**

J•ENSUU

Osaava arvioija -hanke 2024-2026

Työpaja 3 - Paluu sanoituksen satamaan

Pohditaan mm. käsitteitä arviointi, palaute, ediste ja kritiikki. Miten sanoitat palautetta lapselle? Miten sanoitat palautetta aikuiselle? Miten huomioida palautteen annossa ja arvioinnissa eettiset kysymykset?

Ennakkotehtävä

Pohdi ennen työpajaa pilvissä olevia kysymyksiä.

Mikä on sinulle tärkein eettinen periaate arvioijana ja palautteen antajana?

Mitä eroa on sillä onko arviointi tehty oikein vai hyvin?

Mitkä ovat sinun vastuusi arvioijana?

Lähde: Päivi Kilja, OAMK, CC-BY-SA
Osaava arvioija –hankkeen etäluento
24.1.2025

Palaute, ediste, arviointi vai kritiikki?

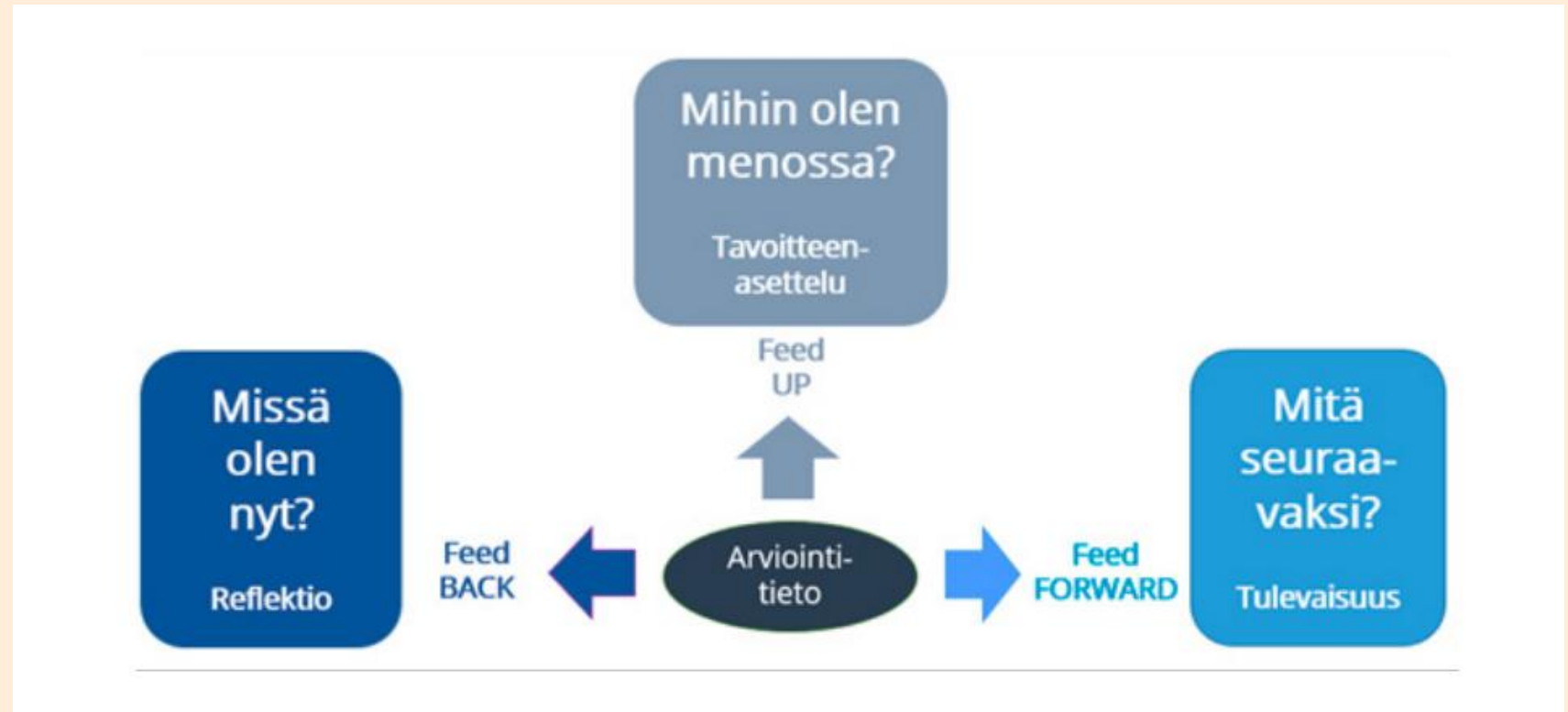
Mistä puhutaan?

Onko väliä miten sanani valitsen?

Feed Back, Feed Up, Feed Forward Palaute, tavoite, ediste

Arviointitieto syntyy kolmen kysymyksen kautta: Missä mennään nyt, mihin ollaan menossa, mitä seuraavaksi pitäisi tehdä? Arviointitieto pohjautuu aina ennalta asetettuihin kriteereihin. Jotta voidaan edistää oppimista ja osaamisen kehittymistä, on tunnettava koko oppimisprosessi.

Palaute

”...arkipuheessa arviointi ja palaute esiintyvät usein synonyymeina. Käsitteellisesti ne ovat eri asioita, sillä ensin pitää tehdä arviointi, että voi antaa palautetta.”
(Atjonen 2023, 48)

”Kun puhumme palautteesta osana arviointia, on tärkeä muistaa, etteivät arviointi ja palaute ole synonyymeja toisilleen. Palautetta edeltää aina arviointi: palautteen antaja tekee arvion siitä miten toiminta suhteutuu asetettuihin tavoitteisiin.” (Nieminen, 2019, 95)

Palaute

AJOITUS

- Milloin?
- Miten usein?

MUOTO

- Suullinen?
- Kirjallinen?
- Visuaalinen/demonstroitu?

MÄÄRÄ

- Montako näkökulmaa?
- Paljonko kustakin näkökulmasta?

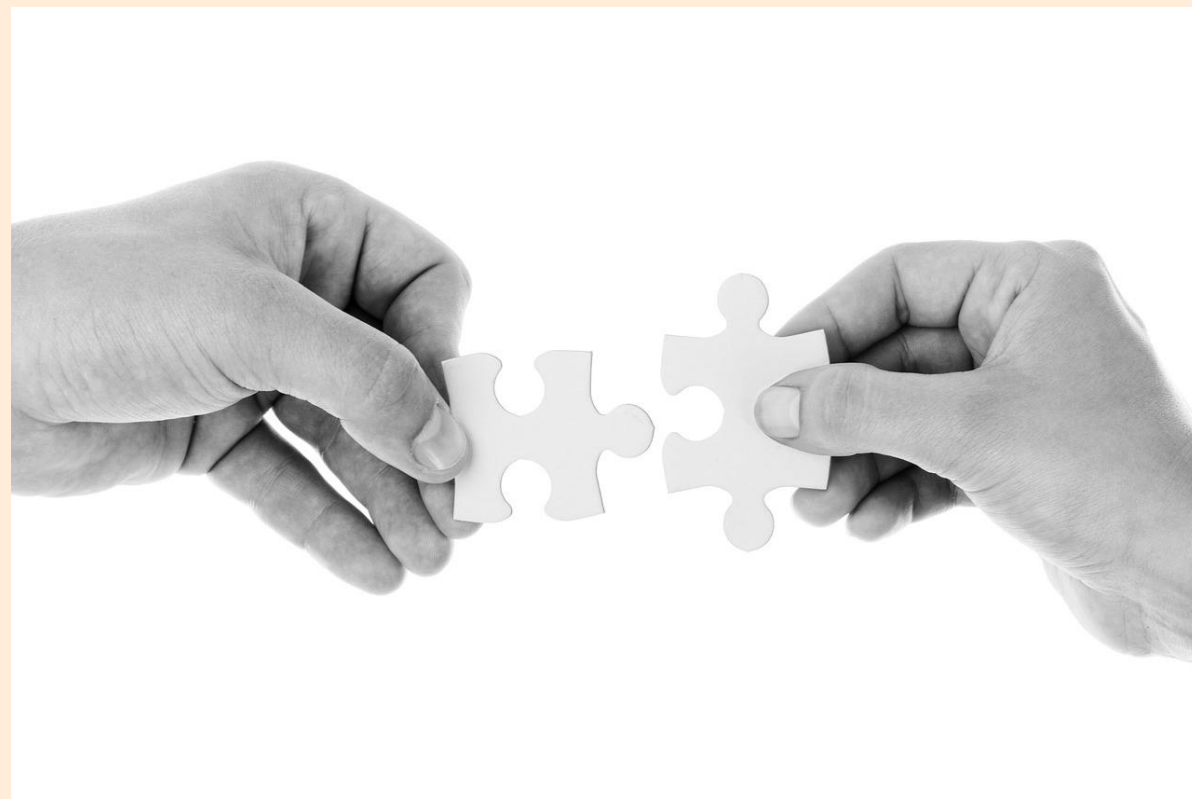
YLEISÖ

- Yksilö?
- Ryhmä?
- Vertainen?

Palaute osana arviointia

- perustuu aina tavoitteisiin.
- on jatkuvaa.
- on vuorovaikutteista.
- on rakentavaa ja perustuu tosiasioihin.
- on kannustavaa ja positiivista.
- Palaute on:
 - opiskelijan ja opettajan välistä.
 - opiskelijoiden välistä.
 - opiskelijan itsearviointia.

Ediste

- ohjaavaa
- eteenpäin suuntaavaa
- eteenpäin auttavaa
- eteenpäin kannustavaa
- eteenpäin auttavia kysymyksiä
- oivalluttamista
- positiivista
- ei tarvitse olla sanallista
 - kehon käyttöä
 - kosketusta
 - havainnollistamista
 - mallioppimista
 - toisen tekemisen tai sanomisen vahvistamista

”Hyvä alku! Voisimme yhdessä pohtia, miten voisit kehittää tätä eteenpäin.”

”Keskityit hienosti! Harjoittelisitko vielä tätä, että...”

”Entäpä jos lisäisit tähän...”

”Mitä tapahtuisi, jos tekisit tämän toisella tavalla?”

Aina ei tarvita sanoja:

👍 (peukku) 👁️ (katsekontakti ja nyökkäys) 🖐️ (käsiele, joka ohjaa tai kannustaa)

Lähde: mm. Atjonen, P. ”Että tietää missä on menossa – Oppimisen ja osaamisen arviointi perusopetuksessa ja lukiokoulutuksessa
<https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/e48a5b84-5fd3-45db-be4f-5bf74848aa8f/content>

Atjonen, P. Akateemisen oppimisen ja osaamisen arviointi
<https://erepo.uef.fi/server/api/core/bitstreams/b42c4e3a-20a5-474e-be4c-bb5640e9ac3e/content>

Palaute ja ediste – tapoja sanoittaa

Molemmilla on oma tehtävänsä oppimisprosessissa eikä toinen sulje toista pois.

Opettaja voi esimerkiksi auttaa opiskelijaa näkemään oppimisen edistymisen palautteellaan ja samalla auttaa asettamaan uusia tavoitteita.

Huomio kannattaakin pitää siinä missä kohdin ja millä tavoin keskustelua on tarpeen käydä opiskelijan kanssa.

Staattinen
Edellyttää tietoa jo tapahtuneesta
Keskittyy negatiiviseen palautteeseen
Voidaan ottaa liian henkilökohtaisesti
Lisää epäonnistumisen tunnetta
Aikaa vievä
On "tuomaroiva", usein ylhäältä-
alas-suuntautuva
Vahvistaa, mitä opiskelija tietää.
Kokoaa paljon tietoa, joka jää osin
hyödyntämättä
Jää opetuksesta erilliseksi

Muutoksen mahdollistava
Ratkaisukeskeinen
Luottaa saavutettavissa olevaan
Ei ole henkilökohtaista kritiikkiä
Lisää muutoksen mahdollisuutta
Nopea ja vaikuttava
Ei ole hengeltään "tuomaroiva" vaan
yhteisöllinen
Kehittää uutta tietoa ja lahjakkuutta.
Kohdentuu aidosti käytettävään
havaintotietoon
Integroituu opetus-oppimisprosessiin

KUVIO 7. Palaute ja edisteen vertailua¹⁴

Kritiikki?

- Kritiikki määritellään arvosteluksi, tarkasteluksi, analyysiksi.
- Kriitikko kritisoi eli antaa oman arvionsa ja arvonsa arvotettavalle asialle.
- Huomioi kritiikin määrittely suhteessa arvioinnin ja palautteen ja edisteen - käsitteisiin?
- Onko opettajan tehtävä toimia kriitikkona?

Mitä eroa?

Oppimisen arviointi

- Ajattelu lähtee “panoksista” (input)
- Ensisijaisesti määritellään oppiaineet ja opetuksen sisältö, joiden sitten oletetaan tuottavan toivottuja oppimistuloksia
- Opetuksen ja oppimisen suhde: arvioidaan sitä, mitä opetetaan

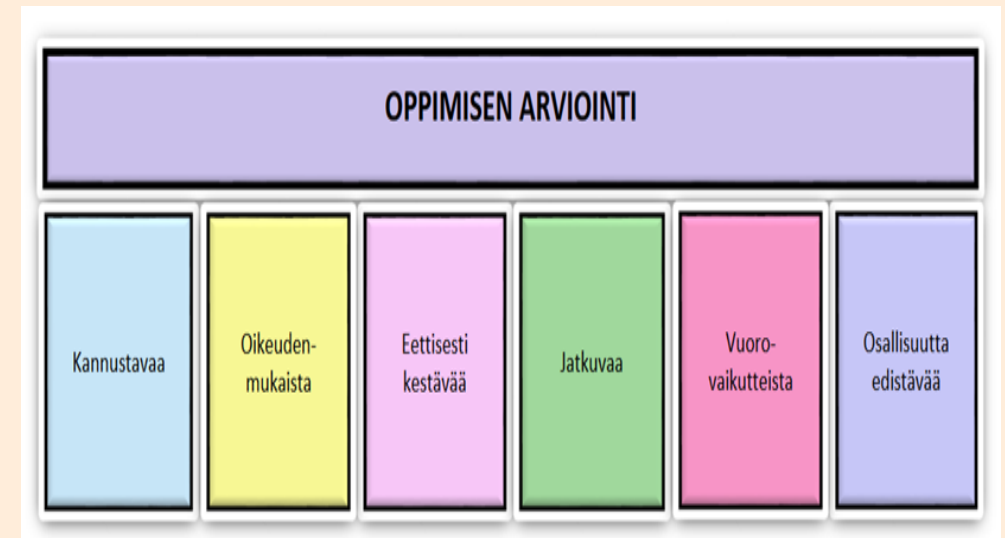
Osaamisen arviointi

- Ajattelu lähtee oppimisen tuloksista (outcome)
- Ensisijaisesti määritellään tavoiteltava osaaminen
-> sen jälkeen määritellään oppisisältöjä, opetusmenetelmiä jne.
- Aiemmin hankitun osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen
- Kriteeriperusteisuus

Lähde: Päivi Kilja, OAMK, CC-BY-SA
Osaava arvioija –hankkeen etäluento 24.1.2025

Arvioinnin linjakkuus

Arvioinnin linjakkuus lähtee opetussuunnitelmista, kurssi tavoitteista suhteutettuna opetus- ja arviointimenetelmiin ja kulkee läpi kurssin tietoisena opettajan toimintana arviointitiedon kirjaamiseen saakka.

Kuvassa arviointia ohjaava ote Joensuun seudun kansalaisopiston taiteen perusopetuksen opetussuunnitelmasta.

Eettinen arviointi

- "Ihmisarvolla tarkoitetaan ihmisyyden kunnioittamista. Opettaja kunnioittaa jokaista ihmistä sukupuolesta, seksuaalisesta suuntautuneisuudesta ja sukupuolen moninaisuudesta, ulkonäöstä, iästä, uskonnosta, yhteiskunnallisesta asemasta, alkuperästä, mielipiteistä, kyvyistä ja saavutuksista riippumatta." (OAJ, 2024)
- "Opettajalla on vapaus omaan **arvomaailmaansa**, mutta opetustyössä opettajan vastuu on sidoksissa perustehtävään ja sen normistoon, kuten lainsäädäntöön ja opetussuunnitelmiin." (OAJ 2024)

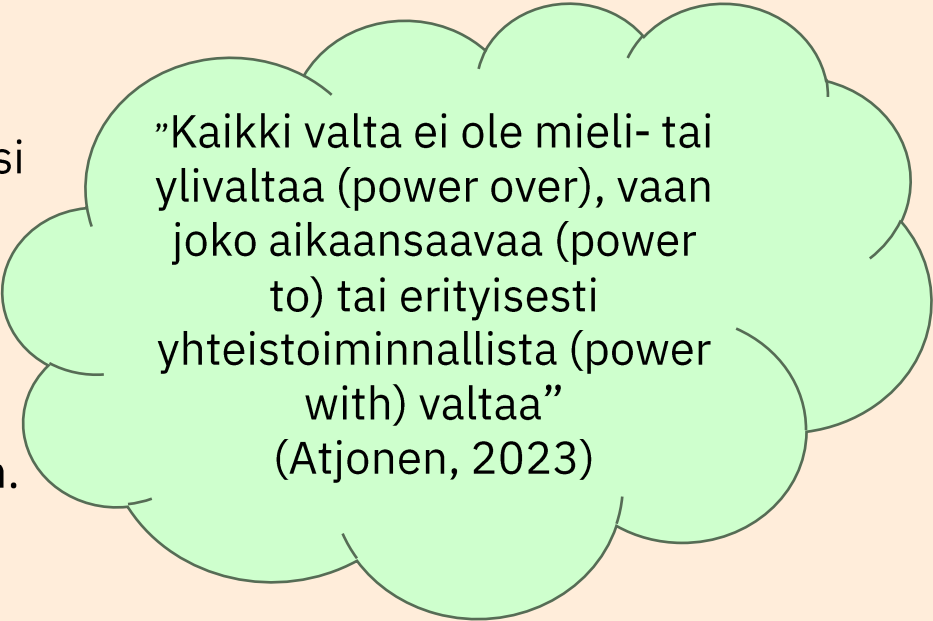
Mitkä ovat minun arvoni?

Mitä minä arvostan
opettajana?

Mitkä arvot ohjaavat
arviointitoimintaani?

Eettinen arviointi

- Arviointi on aina vallankäyttöä. Opettajalla on paljon pedagogista valtaa.
- Opettajan päätäntävaltaan kuuluu, mitä, miten, milloin, kuka ja miksi arvioidaan.
- Opettajan tuleekin tunnistaa mikä on roolini arvioijana? Arvioinnin tulee olla kehittävää ja edistävää.
- Arvioijan eettinen herkkyys - minkälainen arviointi on hyvää ja oikein. Mikä edistää opiskelijoiden osaamisen kehittymistä ja oppimista. Miten voin olla vierelläkulkija, valmentaja, sparraaja.
- Opettajan on hyvä tunnistaa arvioinnin mahdollisuudet ja oma asemansa arvioijana myönteisten tulosten aikaansaamiseksi.
- Opettajan oma arviointiosaaminen ja opetettavan aiheen sisällön asiantuntemus.

”Kaikki valta ei ole mieli- tai ylivaltaa (power over), vaan joko aikaansaavaa (power to) tai erityisesti yhteistoiminnallista (power with) valtaa”
(Atjonen, 2023)

Eettinen arviointi

Eettisesti kestävä arviointi - arviointia koskevaa päätöksentekoa.

Minkälaisia valintoja teemme opettajina toimintaympäristössä, jossa kulloinkin toteutamme arviointia:

- Oppimistuloksen valinta, mihin arviointi kohdistuu. Mikä oppilaan teko tai tuotos tulkitaan arvioinnissa huomioon otettavaksi toiminnaksi?
- Tavoitteiden suoritustapojen valinta, miten ne palvelevat kulloinkin ja ketä?
- Miten sanoitamme arviointia?
- Miten opiskelijat ovat osallisena arviointiprosessissa?

Eettinen arviointi

Eettinen arviointi voidaan jäsenellä seuraavien periaatteiden kautta:

AUTONOMIAN KUNNIOITTAMINEN: arvioinnin tulisi perustua yhteisymmärrykseen.

HYVÄN TEKEMINEN: arviointi oppimisen ja kehittymisen mahdollistaja ja tukija. Arvioinnilla pitäisi olla eteenpäin suuntaava katse, mitä seuraavaksi.

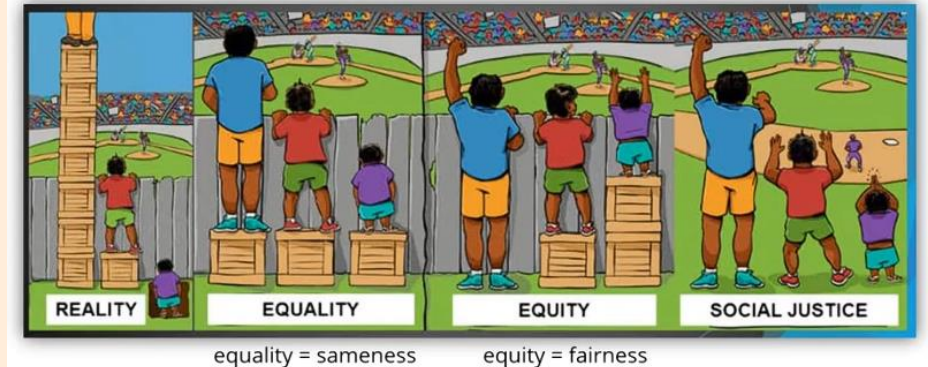
VAHINGON VÄLTÄMINEN: arviointi ei saisi aiheuttaa vahinkoa. Stressi, painostavat tilanteet oppijoille, arvioinnin mahdolliset sosiaaliset seuraukset, esimerkiksi kenen on välttämätöntä tietää oppilaan arvioinnin tuloksista.

OIKEUDENMUKAISUUDEN TURVAAMINEN: Reiluus, realiteetit, kohtuullisuus, sosiaalinen oikeudenmukaisuus, mikä on oikeudenmukaista ja kenen näkökulmasta?

USKOLLISUUDEN NOUDATTAMINEN: luottamuksen rakentaminen opettaja-oppilas-suhteessa, lojaalisuus, rehellisyys, opettaja pitää kiinni lupauksista, joita on oppilaille arvioinnista antanut.

Tasa-arvo, kohtuus ja sosiaalinen oikeudenmukaisuus: "Equality does not mean justice"

Arvioinnin tulee olla myös luotettavaa, paikkansapitävää, läpinäkyvää, motivoivaa...

Opiskelijoiden pitää pystyä luottamaan opettajaan ja tämän arviointitoimintaan ja sen linjakkuuteen.

Lukuvuoden päätteeksi tehtävä kirjallinen arviointi, kuvataide Tpo

Kolme tavoitealuetta

- 1) Taidesuhde
- 2) Visuaalinen lukutaito
- 3) Osallisuus ja vaikuttaminen

Tavoitteet

painottuu eri ikäryhmissä eritavoin:

arviointikriteerit
eli mitä harjoitellaan, opetellaan, opitaan, osataan

Kirjallinen oppimisen arviointi lukuvuoden päätyttyä

Lukuvuoden päätteeksi tehtävä kirjallinen arviointi, kuvataide Tpo

Kolme tavoitealuetta

- 1) Taidesuhde
- 2) Visuaalinen lukutaito
- 3) Osallisuus ja vaikuttaminen

Tavoitteet painottuu eri ikäryhmissä eritavoin:
arviointikriteerit
eli mitä harjoitellaan, opetellaan, opitaan, osataan

Kirjallinen oppimisen arviointi lukuvuoden päätyttyä

Arvioinnin suunnittelu

- mitä menetelmiä käytän?
- arvioinnin monipuolisuus?
- vuorovaikutteisuus?

Arviointimenetelmät
palaute, katselmus, vertaisarviointi, ryhmäarviointi, itsearviointi, muistelu, työkirja...

Arviointitiedon tallentaminen

- miten dokumentoin, miten tallennan?

Oppimisen arvioinnin kirjoittaminen

Miten annan palautetta lapselle?

Tärkeintä on huomioida palautteen saajan ikä, mikä vaikuttaa palautteen ajoittamiseen, määrään ja muotoon.

- **Ajoitus:**
Anna palaute mahdollisimman pian suorituksen jälkeen. Kohdista kommentointi vielä hyvin muistissa olevaan tilanteeseen tai suoritukseen. Fakta –luonteisissa asioissa on tärkeää antaa palaute (feedback) välittömästi, ettei väärä tieto jää mieleen.
- **Ennakoiva palaute (feed forward):** huomioi oppijan kehitysvaihe, jos annat pitkälle eteenpäin menevää palautetta, voi lapsi tuskastua, jos vielä perusasiakaan ei ole hallussa.
- **Määrä:**
Vaikka lapset usein toivovat saavansa palautetta kaikesta, kaikkea ei tarvitse kommentoida koko ajan: keskity tärkeimpiin asioihin.
- **Kiinnitä palaute tehtävän tavoitteeseen ja keskity palautteessa hyvään, sekä oppijan toimijuuteen.** Muista hyödyntää itse- ja vertaisarviointia.

Miten annan palautetta lapselle?

Muoto:

Suullinen palaute on erittäin tärkeää oppijoille, jotka eivät vielä osaa lukea tai eivät pidä lukemisesta.

Palautetilanne on hyvä pitää vuorovaikutteisena, että sen vaikuttavuus kasvaa. Tällöin molemmin puolinen tilanteen reflektio ja osaamisen kehittyminen keskustellen on mahdollista.

Kirjalliseen palautteeseen oppija voi palata, mutta visuaalisille oppijoille tekstiin palaaminen voi olla vaikeaa. Vaihtoehtona voi kokeilla äänitettävää palautetta erilaisilla digisovelluksella.

Jos annat palautetta usealle henkilölle yhtä aikaa, demonstraatio voi olla toimivin vaihto. Demonstraation on hyvä huomioida sensitiivisyys.

Yleisö:

Muista hienotunteisuus, asiallisuus ja rehellisyys suullisessa palautteenannossa. Pohdi: Kuinka, miten ja milloin annat palautteen, jos se kohdentuu yksilöön.

Harkitse onko toimintaa uudelleen suuntaava palaute tarpeen antaa koko ryhmälle, jos esimerkiksi huomaat, että useammalla opiskelijalla on haasteita tehtävänannon ymmärtämisessä.

Mitä haluat, että palautteesi jälkeen tapahtuu?

Toimintaa ohjaava palaute?
Uudelleen suuntaava palaute?

Sanotko: "Älä juokse." VAI "Kävele."

***Mieti, että sanoittamasi arvio kulkee läpi
koko oppijan elämän.***

***Mieti hyvää ja kirjaa positiivisia asioita.
Motivoi oppimiseen jatkossakin.***

Unohda mutta lauseet!

Työpajatehtävät

Tehtävät taiteen perusopetusta opettaville:

1. Perehtykää ja keskustelkaa mitä ero on kritiikillä, arvioinnilla, palautteella ja edisteellä.
2. Kirjoittakaa Padlettiin arviointilauseita eri tavoitealueista malliesimerkkien pohjalta.

Tehtävät osaamisperusteisia kursseja opettaville ja opiston muita kursseja opettaville:

1. Perehtykää ja keskustelkaa mitä eroa on kritiikillä, arvioinnilla, palautteella ja edisteellä.
2. Tutustukaa oppimisprosessimalliin (Padletissa), josta on annettu palaute, ediste ja arviointi. Kirjoittakaa Padlettiin huomioita palautteen, edisteen ja arvioinnin eroista ja/tai yhteneväisyyksistä.
3. Valitkaa jokin oppimisprosessi, jossa vertaatte tehtävän tavoitteita opiskelijan suoritukseen. Miettikää miten sanoitatte palautteen, edisteen ja arvioinnin valitsemastanne oppimisprosessista ja kirjatkaa lauseet Padlettiin.

Lähteet

- Atjonen, P. 2023. Akateemisen oppimisen ja osaamisen arviointi
<https://erepo.uef.fi/server/api/core/bitstreams/b42c4e3a-20a5-474e-be4c-bb5640e9ac3e/content>
- Atjonen, P. 2013. Arvioinnin eettiset periaatteet.
https://www.researchgate.net/publication/285493181_Arvioinnin_eettiset_periaatteet
- Atjonen, P. Atjonen puhuu arvioinnista: Arviointietiikka, Osa 1.
<https://www.youtube.com/watch?v=87AH2lH0xmI&t=164s>
- Atjonen, P. Atjonen puhuu arvioinnista: Arviointietiikka, Osa 2.
https://www.youtube.com/watch?v=g3-et_7jOT8
- Atjonen, P. 2007. Eettinen näkökulma arviointiin: Miten ja kenen hyvää etsitään?
<https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/cd804363-e695-4831-ad1d-2b0d78ec703a/content>
- Atjonen, P. Oppimisen kehittävä arviointi
<https://drive.google.com/file/d/1W0RJuZVblmI-aEsnU1pz7wVd9gi5SPRs/view>
- Atjonen, P. Palaute oppimisen edistämässä: Palaute-käsitteen määrittelyä. Osa 1.
<https://www.youtube.com/watch?v=zohCtEode7E>
- Atjonen, P. Palaute oppimisen edistämässä: Palautestrategiat. Osa 3. <https://www.youtube.com/watch?v=z4QOob7E6-c>

Lähteet

- Kauppinen E. Oppimisen arviointi taiteen perusopetuksessa.
<https://tpo-ops.blogspot.com/p/oppimisen-arviointi.html>
- Luostarinen & Nieminen 2019. Arvioinnin käsikirja. PS-Kustannus. Jyväskylä.
- OAJ: Opettajan arvot ja eettiset periaatteet. 2024.
- OPH: Opas osaamisperusteiseen arviointiin vapaassa sivistystyössä - ePerusteet
- Suomisanakirja 2024. Kritiikki. Kritiikki - Suomi Sanakirja
- Tampereen yliopisto. TLC: Arviointi ja palaute
<https://www.tuni.fi/tlc/suunnittelu/arvionti/>
- Wikipedia 2024. Arvostelu. Arvostelu – Wikipedia

Lisää aiheeseen liittyvää aineistoa

- Olkkonen, S. 2013. Äänenkäytön erityisyys pedagogiikan ja taiteellisen toiminnan haasteena. Helsinki: Teatterikorkeakoulu.
- Sava. I. 1997. Taito, ilmaisu, ajattelu arvioinnin kohteina. Teoksessa R. Jakku-Sihvonen (toim.). Onnistuuko oppiminen - oppimistuloksien ja opetuksen laadun arviointiperusteita peruskoulussa ja lukiossa. Helsinki: Opetushallitus
- Opittu ja koettu näkyväksi - sirkuksen ja teatterin arvioinnin tukimateriaalit - Esittävien taiteiden oppilaitosten liitto ry ETOL <https://www.etol.fi/hankkeet/opittu-ja-koettu-nakyvaksi-hanke-pa/>